

Position paper BNMO-rondetafelgesprek Vaste Tweede Kamer Commissie Defensie
(Veteranennota 2024-2025)

Ook de BNMO spreekt haar waardering uit over hen die bereid waren (en van wie werd vastgesteld dat ze geschikt waren!) om ons land te dienen in opdracht van onze overheid, door deelname aan missies en/of oefeningen in binnen- of buitenland. Zij verdienen de erkenning, waardering en zorg, onze veteranen en dienstslachtoffers. In principe zorgt de huidige veteranenwet voor een goede basis, ook internationaal gezien is deze uniek. Veel gaat goed en daar is ook de BNMO verheugd over.

Dat betekent niet dat alles goed gaat en dus is er nog veel wat beter kan. In het verlengde van de veteranenwet is er het veteranenbesluit met een artikel 18 waarin gesproken wordt over de bijzondere zorgplicht en voor wie dit bestemd is. De uitvoering en toepassing verdient aandacht en nog de nodige zorg, hiervoor verwijzen wij ook naar de onderzoeken (o.a. 'Erken mijn zorgen' van de Nationale (Veteranen) Ombudsman met daarbij zijn quote: 'Ik ging ervan uit dat iedereen de Veteranenwet wel kent!' en 'Tijdig, transparant en toegewijd' een vervolgonderzoek naar de behandeling van letselschadeclaims van veteranen dus ook de erkende dienstslachtoffers!).

Het is in 2025 precies tachtig jaar geleden dat Nederland werd bevrijd en dat maakt het een bijzonder jaar dat op velerlei wijze en tijdstippen gevierd wordt. Voor de Bond van Militaire Oorlogs- en dienstslachtoffers (BNMO) is dit extra bijzonder omdat ook wij ons tachtigjarig bestaan vieren. Op de dag dat de BNMO werd opgericht op 25 augustus 1945, zullen in dat kader bestuurders, vrijwilligers, medewerkers en leden van de BNMO deelnemen aan de Sunset March in Nijmegen, die dagelijks door veteranen en/of dienstslachtoffers gelopen wordt om de bevrijders van ons land te eren. Vijf dagen later hoopt de BNMO in Doorn met een groot deel van de leden, vrijwilligers en haar bestuurders op grootse wijze haar 80-jarig bestaan te mogen vieren in aanwezigheid van vele genodigden, vertegenwoordigers van de regering en uw Kamer. Daarbij ook de vele samenwerkingspartners in het landschap van veteranen en dienstslachtoffers dat inmiddels ontwikkeld is.

De BNMO heeft daar immers kort na de Tweede Wereldoorlog de basis voor gelegd. Ontstaan vanuit particulier initiatief omdat de overheid haar gewonde militairen (de term veteranen bestond toen nog niet) en oorlogsslachtoffers grotendeels in de steek liet. Wat begon met een opvanglocatie voor de gewonde militairen uit de strijd aan het begin van de Tweede Wereldoorlog, genaamd Kareol (ons magazine heet nog steeds de Kareoler en bestaat dit jaar 85 jaar!), groeide na de oprichting van de BNMO in 1945 uit tot dé belangenbehartiger van militaire oorlogsgetroffenen en later ook de dienstslachtoffers.

In die tachtig jaar werden belangrijke successen geboekt op materieel gebied (pensioenwetten, speciale voorzieningen voor beschadigde militairen, in opdracht van het ministerie van Defensie inmiddels uitgevoerd door ABP/BRD etc.), maar ook op het gebied van (militaire) gehandicaptensport en andere vormen van lotgenotencontact. Zo biedt de BNMO (nog) jaarlijks een compleet programma (verbindend, versterkend en verdiepend) aan van begeleid lotgenotencontact en vele (sportieve) activiteiten waardoor fysiek of psychisch gewonde militairen (met instemming, inmiddels ook andere geüniformeerden) geholpen worden bij hun herstel en re-integratie. Het voert te ver om op alle verworvenheden die in tachtig jaar zijn bereikt in te gaan, daar zullen we op en rond 30 augustus onder meer met de presentatie van een nieuw, in opdracht van de BNMO, geschreven boek uitgebreid op terugkomen.

Met het vieren van deze mijlpaal wordt tegelijkertijd een begin gemarkeerd van een BNMO 2.0. Een organisatie die zich als belangenbehartiger voor alle dienstslachtoffers, c.q. dienst gerelateerde gewonden van Defensie (de MOD'er), en andere geüniformeerde beroepen wil (blijven) inzetten. Want hoewel het ministerie van Defensie inmiddels, mede dankzij de Veteranenwet en het daarbij behorende Veteranenbesluit, steeds meer zijn verantwoordelijkheid heeft genomen voor de dienstslachtoffers die wij vertegenwoordigen, valt er nog het nodige te verbeteren.

Zoals wij in eerdere aan uw commissie verstrekte notities hebben benadrukt, gaat het daarbij speciaal om de diensslachtoffers die (nog) geen veteranenstatus hebben. We benoemen het nog maar een keer: van de circa 12.500 diensslachtoffers (de MOD'er), die in en door de militaire dienst een fysieke of psychische aandoening hebben opgelopen en bereid waren te dienen en geschikt waren verklaard, heeft maar liefst twee derde geen veteranenstatus. Hoewel zij in het Veteranenbesluit (de nadere uitwerking van de Veteranenwet) wel als groep (met hun relatie) genoemd worden in het kader van de bijzondere zorgplicht van Defensie, lopen zij in de praktijk nog steeds en te vaak tegen muren aan als het gaat om adequate zorg- en hulpverlening. En dat geldt nog meer voor hun gezinsleden, zoals eind vorig jaar door een rapport van de Veteranenombudsman Reinier van Zutphen nog eens werd bevestigd. Daar komen we op terug. Inmiddels hebben wij van de minister de nodige antwoorden gekregen (25 januari 2024) op onze brief van november 2023 (deze zijn u bekend) waarin wij een aantal concrete zaken met betrekking tot deze categorie militairen hebben aangekaart. Daarvoor dank. Ook onze dank aan de leden van de Vaste Kamercommissie voor Defensie die de minister daartoe heeft aangespoord en ook vorig jaar bij de behandeling van de Veteranennota hebben laten blijken een groot deel van onze zorgen te delen.

Erkenning en waardering

Positief is dat de minister inmiddels het gesprek is aangegaan met uitvoeringsinstanties, waaronder het ABP/BRD en het Nederlands Veteranen Instituut (NLVi) ten einde er zorg voor te dragen dat ook de militaire diensslachtoffers, net als veteranen, aan de daarvoor bestemde loketten en voorzieningen geen drempels ervaren als het gaat om adequate zorg en hulp.

De BNMO heeft eerder al zijn zorgen uitgesproken over de beschikbare middelen en capaciteit vanuit het ministerie van Defensie, zodat o.a. het ABP/BRD en het NLVi ook aan deze diensslachtoffers de zorg en aandacht kunnen bieden die nodig zijn (een werkgeversverantwoordelijkheid en verplichting!).

Wij zijn ook blij dat uitgerekend in ons jubileumjaar aan onze jarenlange roep om een speciaal ereteken/draaginsigne voor diensslachtoffers gehoor is gegeven. En ook dat de BNMO door het ministerie betrokken is bij zowel de vormgeving van deze onderscheiding als de realisatie van de uitreiking ervan aan alle erkende militaire oorlogs- en diensslachtoffers. Op de viering van ons jubileum op 30 augustus zullen door de minister van Defensie de eerste draaginsignes op symbolische wijze uitgereikt worden en dat mag met recht een mijlpaal genoemd worden. In goede samenwerking tussen het ministerie van Defensie, het NLVi en de BNMO zullen allen die hier recht op hebben het draaginsigne uitgereikt krijgen.

Dit draaginsigne staat naast het al bestaande Draaginsigne Gewonden (DIG), dat voorbehouden is aan een beperkt aantal gewonde militairen die daarvoor aan strenge criteria moeten voldoen (iets waardoor nagenoeg uitsluitend militairen met de veteranenstatus in aanmerking komen). Wij vinden het echter nog altijd onbegrijpelijk dat de DIG notabene door veteranen zelf aangevraagd moet worden. Logischer is dat het hier een 'brengplicht' betreft, want de nu gehanteerde 'haalplicht' doet afbreuk aan de erkenning en waardering die uit de toekenning van het DIG zou moeten spreken. De BNMO heeft dit stelselmatig aangekaart, al vanaf haar 60-jarig jubileum. De toenmalige staatssecretaris van Defensie kon zich hierin vinden, maar verzuimde dit te regelen!

Veteranenstatus

De discussie over de Veteranenstatus, waar wij als BNMO zeer zijdelings bij betrokken zijn, is nog steeds gaande. Wij hebben herhaaldelijk geopperd of het niet zinvol is om onderscheid te maken tussen de veteraan (*iemand die gediend heeft, bereid was en in opdracht werd ingezet*) en de oorlogsveteraan (*War Veteran*). Er zijn vele NAVO-partners die dit onderscheid wel hanteren. Het betekent dat alle militairen die hebben gediend en gewond raken, dus ook bij bijvoorbeeld een oefening in aanloop naar een uitzending of die van zogeheten 'heimelijke missies' of andere zogeheten 'vredemissies', de veteranenstatus krijgen. Dit zou een hoop onvrede en polarisatie

tussen oud-militairen onderling kunnen wegnemen. Zeker bij hen die op een 'echte oorlogsmissie' zijn uitgezonden, immers zij zouden dan als 'War Veteran' worden erkend. Graag verwijzen wij hierin ook naar de brief van 25 januari 2024 en de toenmalige minister van Defensie.

De BNMO wil ook benadrukken dat wij erkennen dat een dienstslachtoffer (MOD'er), die geen veteraan is, vanuit de huidige wetgeving hierin niet gelijkgesteld wordt. Immers zij, die middels de zogeheten artikel 100 brief op oorlogsmissie zijn gestuurd, verdienen ook deze expliciete veteranenstatus.

Bijzondere Invaliditeits Verhoging (BIV)

Naar aanleiding van een brief (d.d.16-10-2023, nr. 31066-1315) van de vorige staatssecretaris van Financiën waarin staat dat hij de Bijzondere Invaliditeit Verhoging (BIV) voor dienstslachtoffers wil blijven belasten, heeft de Kamer vorig jaar gevraagd om een onderzoek naar deze door betrokkenen als onrechtvaardig beschouwde regel. De BIV komt aan militairen toe als smartengeld omdat zij in en door de dienst voor de rest van hun leven een fysieke of psychische beschadiging hebben opgelopen. Op basis van uw debat, als Kamer, met de minister van Financiën d.d. 13 juni 2024 (en eerder ingediende moties) heeft de Minister van Financiën uw Kamer een brief gestuurd (22 april 2025), d.t.v.de Voorzitter van de Tweede Kamer vanwege de twee ingediende en aangenomen moties. Het inmiddels afgeronde onderzoek van prof. mr. Boot en prof. dr. Lubbers (Kamerstuk 31 066, Nr. 1499) is nog niet behandeld in de Kamer maar het lijkt erop dat het voornaamste argument om de BIV bij invalide militairen wel te belasten blijft, dat het niet in één keer maar maandelijks wordt uitgekeerd. Laat dit vooral niet een technische en/of systeem-interpretatie zijn.

Bij de Militaire Oorlogs en Dienstslachtoffers (onze leden), die tot deze groep behoren en een groot offer hebben gebracht, wordt dit als een klap in het gezicht ervaren en werkt het vaak extra traumatiserend. Smartengeld is een vergoeding voor pijn, leed en afname van levensvreugde. Net als veel andere schadevergoedingen is smartengeld in beginsel geen inkomen (mogelijke heffing op vermogen is wel mogelijk). Wij hopen dat er, ondanks de uitkomsten van het rapport, eindelijk een passende oplossing kan worden gevonden voor dit almaar terugkerende probleem.

Bijzondere zorgplicht gezinsleden

Zoals al aangegeven heeft de Nationale Ombudsman/Veteranenombudsman naar aanleiding van de klachten die hij daarover ontving van gezinsleden van veteranen en/of militaire oorlogs en dienstslachtoffers, onderzoek gedaan naar de bijzondere zorgplicht die volgens de veteranenwet en het daarbij behorende Veteranenbesluit ook voor gezinsleden van dienstslachtoffers geldt. Dat die zorgplicht tekortschiet, is voor ons geen verrassing. Wij ondersteunen dan ook de aanbevelingen van de Ombudsman.

Wij zijn blij met de aandacht in het rapport voor de begeleidingsprogramma's die de BNMO in Doorn in samenwerking met het NLVi aanbiedt en die speciaal (ook) gericht zijn op partners van dienstslachtoffers en op hun hele gezin. In het onderzoek van de Ombudsman wordt bevestigd hoe belangrijk deze programma's zijn voor betrokkenen. Ook is er terecht aandacht voor de teruglopende financiering vanuit het Vfonds waardoor het steeds nijpender wordt om deze programma's te continueren. Met de Ombudsman zijn wij van mening dat ook de BNMO, als belangenbehartiger ook vanuit het algemene maatschappelijke belang (en ontzorging ter voorkoming van maatschappelijke uitval en/of kosten) in staat moet worden gesteld er te zijn voor de partners, hun gezin/kinderen tot in 2e en 3e generatie. Het is algemeen bekend, blijkt ook uit studies, dat de impact van bijvoorbeeld PTSS generaties lang kan doorwerken. De Ombudsman concludeert terecht dat voor programma's gericht op deze doelgroep ook de nodige middelen beschikbaar moeten worden gesteld aan zowel de BNMO als het NLVi als uitvoerende instantie, namens het ministerie van Defensie.

De Regeling Volledige Schadevergoeding

In zijn in maart verschenen rapport 'Tijdig, transparant en toegewijd' constateert de Nationale ombudsman als ook Veteranenombudsman dat militairen die een beroep doen op de Regeling Volledige Schadevergoeding (RVS), nadat zij in en door de dienst bijvoorbeeld op uitzending in

opdracht van het ministerie van Defensie ultiem hebben opgelopen, zeer lang moeten procederen. Hij onderzocht dit voor de tweede keer en daaruit blijkt dat het gemiddeld 3 jaar duurt voordat de schadeclaims zijn afgehandeld. Sommige veteranen moeten zelfs 8 jaar of nog langer procederen. Dit zorgt voor veel extra stress bij een toch al kwetsbare groep, zo constateert de Veteranenombudsman. Deze bevindingen worden bevestigd door een vrijwel tegelijkertijd afgerond onderzoek van de Algemene Rekenkamer waaruit blijkt dat 60 procent van de gevallen het Defensie niet lukt om letselschade-zaken binnen de nagestreefde 2 jaar af te handelen. De BNMO en BMO-leden hebben aan beide onderzoeken meegewerkt en wij kunnen deze conclusies alleen maar onderschrijven. Dit is voor ons dagelijkse praktijk!

In dat kader organiseerden wij voor onze leden op 30 mei jl. een speciale informatiebijeenkomst over de RVS voor dienstslachtoffers en/of veteranen, waar veel response op is gekomen. Meer dan 50 leden waren daarbij aanwezig. Daaruit bleek dat RVS-procedures zelfs tot 11 jaar kunnen oplopen. Ook werd op deze bijeenkomst duidelijk dat er nog veel misgaat bij het aanvragen van voorzieningen en bij de procedure voor het toekennen van het Militair Invaliditeit Pensioen MIP en/of BIV.

De minister heeft in een reactie op Kamervragen al aangegeven dat hij de regeling wil optimaliseren door beter te communiceren, het uitbreiden van de afdeling schadeclaims en het instellen van een zaakvolgsysteem. Wij zijn benieuwd naar hoe en op welke termijn dit gerealiseerd zal worden?

Wachttijden keuringen

Ook dit onderwerp blijft terugkeren. Ondanks eerdere toezeggingen voor verbeteringen blijken de wachttijden voor de keuringen voor het Militair Invaliditeit Pensioen (MIP) nog steeds te hoog te zijn. Ons bereiken ook nog steeds signalen dat de gewenste termijnen voor het in gang zetten van het maatschappelijk werk voor veteranen en/of dienstslachtoffers niet altijd gehaald worden en dat de maximaal gewenste 'caseload' van maatschappelijk werkers overschreden wordt. De impact voor hen die het betreft, hun partners en gezin zijn vaak immens (tot achter de voordeur). Maatregelen om de werkdruk te verlagen blijven nog steeds urgent.

Terugkeerreizen

Bij de behandeling van de Veteranennota vorig jaar is een motie ingediend om te onderzoeken of de door Defensie gefinancierde en door het NLVi uitgevoerde terugkeerreizen voor Dutchbat 3 - veteranen – die zeer succesvol zijn – zouden kunnen worden uitgebreid naar andere uitzendingen. Wij zijn benieuwd naar de uitkomsten hiervan. Immers, onder meer uit het wetenschappelijk onderzoek 'Going back with a mission' onder leiding van dr. Eric Vermetten, blijkt dat terugkeerreizen kunnen bijdragen aan het herstel van beschadigde veteranen en/of dienstslachtoffers. Wij vroegen daar in ons vorige Position Papers al aandacht voor. Veel beschadigde veteranen en/of dienstslachtoffers, ook van andere missies, leven soms tot onder de armoedegrens en kunnen de vaak hoge kosten van een terugkeerreis simpelweg niet zelf financieren. Overigens realiseren we ons daarbij terdege dat dergelijke reizen (nog) niet mogelijk zijn naar alle voormalige uitzendinggebieden.

De Veteranennota

Inmiddels mag de BNMO aanzitten bij de jaarlijkse sessie en evaluatie veteranenbeleid van het ministerie van Defensie, dank daarvoor. U zult begrijpen dat de BNMO daarin een bijzondere positie heeft en nog een te beperkte inbreng gelet op deze evaluatie die zeer gefocust is op de veteraan. Een jaarlijks episode die beleidsmatig verbetering verdient.

ABP/BRD

Een blijvend punt van aandacht is ook de ondersteuning vanuit het ABP/BRD (Defensie) aan onze doelgroep van dienstslachtoffers. Wij blijven, helaas, hier klachten over ontvangen. Eerder spraken wij al over 'een haalplicht versus een brengplicht', in het kader van 'ontzorging' van een doelgroep

die het vaak al (zeker prive) lastig genoeg heeft, zou dat laatste principe hier ook veel meer aandacht moeten hebben en dus voorop moeten staan.

Chroom 6

Steeds vaker worden wij benaderd door voormalig Defensiepersoneel dat op de zogeheten POMS-sites (Prepositioned Organizational Material Storage) hebben gewerkt met giftige stoffen als CARC en Chroom-6. Het ministerie van Defensie heeft weliswaar toegegeven dat het personeel jarenlang te weinig beschermd is geweest tegen deze (levens)gevaarlijke stoffen en daar ook excuses voor aangeboden, maar op de regeling die – overigens in overleg met de militaire bonden – is getroffen, hebben maar een beperkt deel van de slachtoffers een beroep kunnen doen. Om allerlei redenen (locatie, ziekteklachten, weduwe van betrokkene, eeneiige tweeling wiens broer deze ziekteverschijnselen niet heeft etc.) vallen er mensen buiten de boot die zichzelf wel als slachtoffer van het werken met giftige stoffen zien. Het werken binnen dezelfde omgeving met daarbinnen een zogeheten spuitcabine is veelal de casus. Vaak leidt het tot lange juridische procedures en wat ook erg steekt is dat veel betrokkenen niet erkend worden als dienstslachtoffer en daardoor ook niet in aanmerking komen voor de daarbij behorende zorg, erkenning en waardering. Ook hier vragen wij vernieuwde aandacht voor, het gaat vaak om schrijnende verhalen. Graag vragen wij uw aandacht voor deze groep.

Omgekeerde bewijslast?

De omgekeerde bewijslast, ook wel bekend als de omkeringsregel, houdt in dat in bepaalde situaties de gedaagde partij moet bewijzen dat de schade niet het gevolg is van hun opdracht, handelen of nalaten. Als BNMO zouden wij deze vorm van 'omdenken' graag willen introduceren en bespreekbaar maken ten behoeve van onze leden en alle andere dienstslachtoffers. Het zou een hoop van de eerdergenoemde problemen kunnen voorkomen.

Tot slot

Een goede ontwikkeling dat het ministerie van Defensie steeds meer zijn verantwoordelijkheid neemt als het gaat om de bijzondere zorgplicht naar dienstslachtoffers en/of veteranen, dit kunnen we alleen maar toejuichen. Dat de zorg voor en waardering en erkenning van categorieën dienstslachtoffers en gezinsleden nog te vaak tekortschiet is een punt van zorg, ook in de exposure en uitingen!

Het zou mooi zijn als in het jaar dat wij onze 80 jaar bevrijding vieren en ons eigen 80-jarig jubileum, er belangrijke stappen worden gezet om deze en eerder opgesomde zorgen weg te nemen. We zien dat de term dienstslachtoffers langzamerhand wat meer wordt gehanteerd, naast het overkoepelende begrip veteranen wat in de ogen van hen behoorlijk overheersend is. Ook dat is belangrijk, want erkenning en waardering begint ermee dat je gezien en besproken (uitingen!) wordt.

Kortom, we zijn blij dat er al stappen gezet zijn en hopen dat dit herdenkingsjaar zorgt voor een mooi markeringsmoment waarop de BNMO (blijvend) haar motto 'samen sterk!' en 'je bent pas verslagen als je zelf opgeeft' kan waarmaken.